

"پښتون" د تاريخ په رڼا کښې

سېدوقار علي شاه کاکا خېل

کړو او آخر د څه موده خوارۍ نه پس په کال 1928 کښې د دې رسالې په راويستلو کښې کاميابه شو.

د "پښتون" په نوم ورومبې رساله د مۍ کال 1928 په مياشت کښې راووته. په ورومبې گڼه کښې د رسالې اغراض او مقاصد داسې بيان شوي دي.

اول مقصد ئې دا د ځې موقعه په موقعه د پښتنو د حقوقو ساتنه وکړې او خپل پوره پوره کوشش وکړې چې په زورتيا او په اوچت او از پښتانه د راتلونکو خطرو او نقصانونو نه آگاه او خبر کړي. ليکي چې "ځان ساتنه په هر چا فرض ده، پښتانه هم که دلته دي او که په افغانستان کښې يو

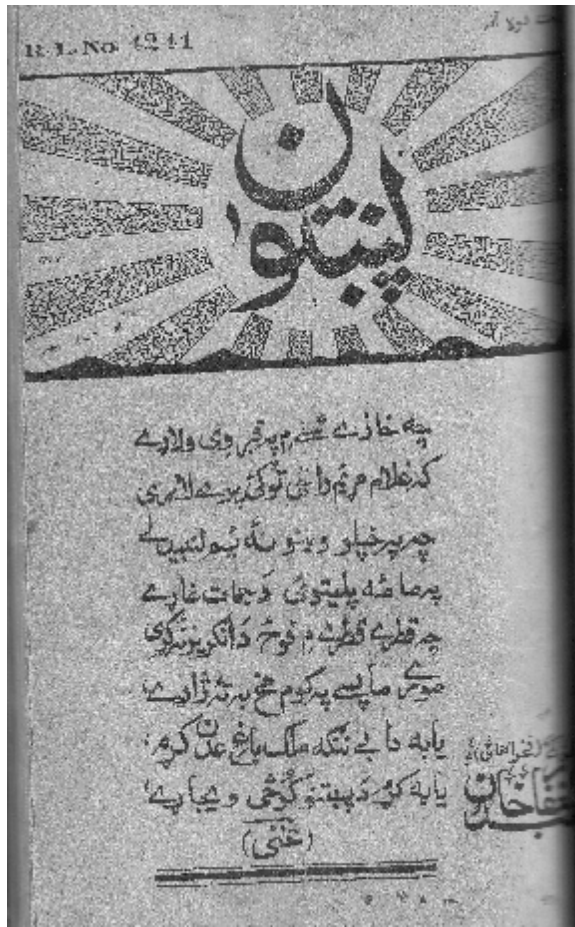
قوم لگيا د ځې جوړېږي، دوي ته هم هر يو حق حاصل د ځې د خپل ځان پوره پوره ساتنه وکړي. په دې حقله د نورو خبرو نه يوه دا خبره هم ده چې دوي ته

باچا خان چې څه وخت د سياسي قېدي په حېث جېل کښې ؤ نو هغه خپله وائي چې هغه به هر وخت په دې فکر کولو چې

د پښتنو د کم علمۍ او جهالت څه سبب کېدې شي. د ډېر غور او فکر نه پس "زه په دې نتيجه ورسېدم چې په دنيا کښې هيڅ قوم بغير د خپلې ژبې نه ترقي نه شي کولې او په هغوي کښې علوم او فنون پيدا کېدې نه شي" (باچا خان، زما ژوند او جدوجهد، کابل 1983، ص 333).

هغه دا اراده وکړه چې ضرور به يوه رساله د پښتون قام د پوهولو دپاره د دنيا د حالاتو نه د خبرولو دپاره او د خپلې ژبې سره د مينې لرلو دپاره

جاري کوي. د جېل نه په بهر راوتو کال 1924 کښې باچا خان او د هغه ملگرو په دې لړ کښې کار شروع

پابندي بيا چي ڪله باچا خان د گاندهي ارون پيڪٽ (مارچ ڪال 1931) لاندي راخلاص شو نو اوچته شوه. دا ڄل هم "پنٽون" د مياشتيزي په حبث د مي ڪال 1931 نه راوتل شروع شوه او شو مياشتي يعني هم د دغي ڪال تر دسمبر پوري وچلېده. په دسمبر ڪال 1931 ڪنبي يو ڄل بيا باچا خان او تحريڪ باندي گوزار وشو نو په "پنٽون" پابندي ولگېده.

د "پنٽون" درېم دور د ڪانگرس په وزارت ڪنبي شروع ڪپري، دا ڄل دا به په مياشت ڪنبي دري رسالي راوتي، دا دور د اپريل ڪال 1938 نه واخله تر دسمبر ڪال 1940 پوري و. په دسمبر ڪال 1940 ڪنبي پري حڪومت بيا پابندي ولگوله، د "پنٽون" څلورم دورم د مي ڪال 1945 نه واخله تر اگست ڪال 1947 پوري دے. دي دوران ڪنبي به "پنٽون" په مياشت ڪنبي څلور ڄله راوته، يا داسي وئيله شو چي د پاڪستان جو پيدو نه مخڪنبي دا د "پنٽون" اخري دور و او دا ڄل دا اووه ورځني وه.

اخري رساله په لسم د اگست ڪال 1947 راوته او بيا پري پابندي ولگېده. د باچا خان په مشري ڪنبي هم دا څلور دورونه د "پنٽون" وو بيا وخت په وخت ځني مشرانو په دي نوم د رسالي خورولو ڪوشش ڪرے دے خو ڊبره موده نه ده چلېدلې او په ڄه و جوهاتو به بنده شوه.

داسي دا وئيله شو چي د "پنٽون":

وروميه دور (مياشتيزه): مي ڪال 1928 نه تر اپريل ڪال 1930 پوري دے.

دوهم دور (مياشتيزه): د مي ڪال 1931 نه تر دسمبر ڪال 1931 پوري دے.

په خپله ڙبه ڪنبي قومي اخبارات جاري شوه چي وخت په وخت سره په ڪنبي خپل خيالات ظاهروي. د دي دپاره "پنٽون" اخبار جاري شه، امېد دے چي سياسي، تعليمي وغيره وغيره مېدان ڪنبي ڪه دنور چانه وروستو نه وي او د خپل ڪار اېستلو دپاره به هغه لار اختياروي چي روغه او مطلب اېستونڪے وي. "پنٽون مي ڪال 1928 ص، 7.

دا رساله وروميه د مياشتيزي په طور په راولپنڊي ڪنبي شائع ڪېده، وروستو بيا د امرتسر نه چاپ ڪېده او په اخر ڪنبي به بيا د پېنور نه راوته. په وروميه دور ڪنبي د رسالي په وروميه پانه د باچا خان نوم (عبدالغفار خان) د چلونڪي په حبث او محمد اڪبر خادم د مرستيال په حبث ليڪله و. په ڪال 1931 ڪنبي چي د خادم صېب د باچا خان سره اختلافات راغلل او د خدائي خدمتگاري نه ٿي استعفي ورڪرھه هغه نه پس د رسالي ڪار عبدالخالق خليق صېب ته ور په غاره ڪرے شو، خليق صېب ڊبره په ڪاميابي سره رساله د اپريل ڪال 1948 پوري وچلوله او بيا د خپل ڪار د زياتوالي په سبب ٿي دا ذمه واري ناظم سرفراز خان ته وروسپارله چا چي تر اگست ڪال 1948 پوري رساله سمباله ڪرې وه.

"پنٽون" د حالا تو په سبب ڄو ڄو ڄله بنده ڪرې شوې ده او بيا شروع شوې ده. د وروميه ڄل د مياشتيزي په حبث د مي ڪال 1928 نه واخله تر اپريل ڪال 1930 پوري خوره شوه. په اپريل ڪال 1930 ڪنبي د قصه خواني خونري پېننه وشوه په تحريڪ پابندي ولگېده او باچا خان هم سره د خپلو نورو خدائي خدمتگارو ملگرو د جېل په تورو تمبو دننه ڪرے شو نو په "پنٽون" هم پابندي ولگېده. دا

درہم دور (لس ورخنی): د اپریل کال 1938 نہ
تر دسمبر کال 1940 پورے دے.
خلورم دور (اووہ ورخنی): د می کال 1945 نہ
تر 10 اگست 1947 پورے دے.